

FILIP RADOVIC

Semantisk Pippi

Kan en barnbok lära oss något av filosofiskt värde? Jag skall försöka visa att det kan finnas mycket filosofiskt stoff i barnböcker, åtminstone mellan raderna. En av mina personliga favoriter är "Pippi hittar en spunk" av Astrid Lindgren (1978). Texten är intressant inte bara därför att den handlar om meningens filosofiska problem, den är också tänkvärd därför att den speglar starka tendenser som gör sig gällande då man teoretiserar kring meningens natur. Jag är medveten om att Astrid Lindgren främst avsåg att roa barn, inte filosofer. För mina syften kommer detta snarare att vara en fördel än en nackdel. Det fina med texten är att den förmodligen uttrycker Astrid Lindgrens intuitioner om hur barn spontant reagerar inför semantiska problem. Visserligen är berättelsen en smula filosofiskt naiv men den fångar tydligt den suggestiva atmosfär som omger meningsproblematiken. En av mina poänger är att Pippi inte är ensam om att tänka som hon gör. Även "professionella" filosofer har svårt att låta bli att falla in i tankemönster som påminner om Pippis sätt att resonera.

Pippis semantiska äventyr tar sin början i Villa Villekulla en helt vanlig morgon. Berättelsen börjar så här:

En morgon kom Tommy och Annika som vanligt inhoppande i Pippis kök och skrek gomorron. Men de fick inget svar. Pippi satt mitt på köksbordet med Herr Nilsson i famnen och ett lyckligt leende på läpparna.

– Gomorron, sa Tommy och Annika om igen.

– Tänk i alla fall, sa Pippi drömmande, tänk att *jag* har hittat på det. Just jag och ingen annan!

– Vad har du hittat på, undrade Tommy och Annika. Det förvånade dem inte det allra minsta att Pippi hade hittat på något, för det gjorde

hon alltid, men de ville veta vad det var. Vad har du egentligen hittat på, Pippi?

– Ett nytt ord, sa Pippi och tittade på Tommy och Annika som om hon först nu fått syn på dem. Ett spritt språngande nytt ord.

– Vad då för ord, sa Tommy.

– Ett utmärkt bra ord, sa Pippi. Ett av dom bästa, jag har hört.

– Säg det då, sa Annika.

– Spunk, sa Pippi triumferande.

– Spunk, sa Tommy. Vad betyder det?

– Om jag bara det visste, sa Pippi. Det enda jag vet är att det inte betyder dammsugare.

Tommy och Annika funderade ett slag. Till sist sa Annika:

– Men om du inte vet vad det betyder, så är det väl ingen nytta med det just?

– Nej, det är det, som retar mej, sa Pippi.

1. Vem hittar på ordens betydelse?

Tommy reagerar ganska sunt på Pippis påhitt. Tommy uttrycker en undran och blir på så sätt den som drar i gång den filosofiska diskussionen. Tommys fråga får bli ämne för mitt första avsnitt.

– Vem är det egentligen som har hittat på från början, vad orden ska betyda, undrade Tommy.

– Antagligen en hopar gamla professorer, sa Pippi. Och nog får man väl säga att folk är konstiga! Tänk vilka ord dom hittar på! ”Balja” och ”träplugg” och ”snöre” och sånt där som ingen människa kan begripa, var dom får det ifrån. Men ”spunk” som verkligen är ett bra ord, det låter dom helt enkelt bli att hitta på. Vilken tur att jag kom på det! Och jag ska nog ta reda på vad det betyder också.

Bortsett från att Pippi tycker vissa ord är bra och andra dåliga så står många frågor obesvarade. Här kan man tänka sig några olika tolkningar av vad Pippi egentligen har åstadkommit:

(1) Pippi hittar på ett ord, dvs ett tecken, och hittar samtidigt på meningen.

Att professorerna ”hittar på vad orden skall betyda” kan tolkas som en konventionalistisk intuition om språklig mening. Om man kan hitta på mening så är mening en mänsklig produkt i kontrast mot texten

platonism där mening uppfattas som given oberoende av mänskliga medvetanden. Platonism av traditionellt snitt lär att det finns en repertoar av mening som vi kan upptäcka men inte uppfinna. Men om nu Pippi hittade på meningen, varför känner hon då inte redan till meningen? Ger inte detta snarare evidens för att Pippis semantiska intuitioner lutar åt det realistiska (platonska) hållet? Pippi menar nog att professorerna hittar på *orden* som svarar mot en viss redan bestämd mening. Annars vore det ingen vits med förutsätta en mening som Pippi tänker sig att hon kan leta upp. Nu kan vi presentera ytterligare ett tolkningsalternativ som säger att:

(2) Pippi hittar på ett ord som hon associerar med ett redan meningsfullt begrepp.

Om Pippi endast har hittat på ordet (teckengestalten) så är ju detta förenligt med vilken meningsteori som helst. Men Pippi verkar vara övertygad om att ordet har en bestämd betydelse – som finns – oberoende av påhittningsakten. Inom ramen för en begreppsrealism är detta begripligt. Här kunde man tänka sig att Pippi upprättar en projektion från ordet till en platonsk entitet men att hon plötsligt glömt bort vilken idé hon träffade i Platons himmel. Detta skulle åtminstone förklara varför Pippi inte vet vad ordet betyder – men att det faktiskt har en betydelse.

Enligt den schematiska tolkning som jag skisserar ovan kunde man något förenklat säga att det första tolkningsförslaget gör henne till *nominalist* och det senare gör henne till *realist*. Beteckningar som t ex ”platonism” och ”nominalism” kan dock ha lite olika innebörd beroende på vilken aspekt av teorin man lägger tonvikten vid.

2. Om att tala om saker som inte finns

Första förslaget på ordet ”spunk”s betydelse presenteras men förkastas på basis av ett existensargument. En av de största synderna i semantiska sammanhang, skulle många säga, är följande sätt att resonera:

Hon funderade ett slag.

- Spunk! Jag undrar om det möjligen kan vara den översta toppen på en blåmålad flaggstång sa hon tveksamt.
- Det finns väl inga flaggstänger som är blåmålade, sa Annika.
- Nej det har du rätt i. Ja, då vet jag sannerligen inte.

Det är anmärkningsvärt hur lätt Pippi köper Annikas invändning att det inte finns några blåmålade flaggstänger. Många skulle säga att Pippi och Annika är under inflytande av ett föreställningskomplex som går under benämningen "namnteorin för mening". En förutsättning som driver in Pippi i namnteorin för mening är kanske den naiva principen: Om det existerar ett namn så måste det finnas något som det är namn på. "Hur skulle vi annars kunna tala om det, om det inte fanns?" Ett ords betydelse uppfattas här helt okomplicerat som *det ordet står för*. Låt oss kalla denna teori för den *naiva namnteorin för mening*. Enligt förutsättningarna för den naiva namnteorin bör ju Pippi allvarligt överväga om hennes eget namn har en betydelse eftersom hon existerar lika lite som toppen på en blåmålad flaggstång.

Pippi behöver inte vara ledsn för att hon tror på namnteorin för mening. Varianter av den naiva namnteorin har utövat en besynnerlig dragningskraft på många tänkare genom århundradena. Principen om att det man talar om nödvändigtvis finns är en gammal tanke som har funnits i ett antal olika formuleringar sedan antiken. Idén återfinns hos Parmenides i en inte allt för kontroversiell tolkning. Både Russell och den tidigare Wittgenstein har presenterat utpräglade namnteorier i enlighet med denna princip. Det finns även moderna formuleringar på detta tema (se Kripke och Putnam nedan).

En av anledningarna till att namnteorier är svåra att helt överge är, tror jag, att många har starka intuitioner om att åtminstone vissa språkliga uttryck är intimt förbundna med det de betecknar och att referensen i detta fall spelar en essentiell roll för ordets betydelse. Semantik och ontologi (vad som finns och hur det finns) verkar inte vara två problemområden som låter sära på sig så lätt. Åtminstone inte i de sammanhang där man tänker sig att språket "handlar om världen" på ett *direkt sätt*, dvs, där "direkt" avser en semantisk relation mellan språk och värld utan hänvisning till intensionala mellan-entiteter. Vi använder ibland språket för att beskriva världen, så långt är alla överens. Men mer precist hur den semantiska relationen mellan språk och värld ser ut verkar vara svårare att enas om. Många blandar samman ontologi och semantik, för att de anser att det inte finns någon större skillnad (t ex tidige Wittgenstein). Andra säger att ontologiska problem egentligen är semantiska problem (jfr med den senare Wittgenstein). Filosofins historia har alla tänkbara varianter att erbjuda.

Vi kan nu ställa följande provisoriska diagnos. Det är uppenbart att

Pippi tenderar att förstå ordet "spunk" enligt modellen för substantiv med konkret referens. Vidare att ordets referent spelar en essentiell roll för dess mening. Det egendomliga är att det finns ingenting hos tecknet "spunk" som avslöjar att det skulle vara ett substantiv än mindre vara refererande! Varifrån kommer dessa antaganden?

3. *Liknar orden de företeelser som de handlar om?*

Pippi prövar en ny tanke.

Kan det möjligen vara det läte som uppstår, när man kliver i gyttja och det kommer opp gyttja mellan tårna? Låt oss höra hur det låter: "Annika klev omkring i gyttjan och då hördes det allra härligaste spunk".

Hon skakade på huvudet.

– Nej, det duger inte. "Då hördes det allra härligaste tjipp", skulle det ha varit istället.

Hon rev sig i håret.

– Det här blir mer och mer mystiskt. Men vad det än är, så ska jag ta reda på det.

En mer sofistikerad tanke som Pippi bollar med är om ordets ljudmässiga kvaliteter möjligtvis direkt avspeglar någon verkligt existerande företeelse enligt modellen för ikonisk representation. Är "spunk" ett s k onomatopoetiskt ord? Tanken med onomatopoetiska uttryck är att ordet liknar den företeelse som det betecknar. I en stark formulering, att den semantiska relationen mellan uttryck och referens etableras via denna likhet, enligt schemat; "vovve" betyder "hund" därför att hundar säger <<vov>>.

Som en allmän princip om vad det innebär att representera, (vilket kan sägas vara en alternativ formulering till problemet med språklig mening och referens) är den ingen främmande tanke i filosofins historia. Denna teori medför dock vissa problem. I Sverige säger man "vov" men i Ryssland säger man "gaff" när man härmar hundars skällande. Vid närmare eftertanke verkar inga alternativ vara särskilt naturtroga. Akustiska förekomster av onomatopoetiska uttryck för hundskall *liknar egentligen inte alls* riktiga hundskall! Dessutom skiljer sig partikulära förekomster av dessa ljud från fall till fall. Hur låter ett <<vov>> som inte liknar någon särskild hund eller hundras? Av dessa skäl är det naturligt att betrakta även denna klass av uttryck

som konventionella. Även om onomatopoetiska uttryck i någon mening är ikoniska så skiljer de sig inte nämnvärt från ord som "zebra" eller "hund" som semantiskt sett är rent arbiträra tecken.

Det har riktats mycket kritik mot begreppet "likhet" som ett förklarande begrepp. Några standardinvändningar är följande: Att två ting liknar varandra betyder nödvändigtvis inte att de *betyder varandra!* Enäggstvillingar eller kvalitativt identiska tändsticksaskar betyder inte varandra. Vidare har en vanlig fysisk eller mental bild svårigheter med att leva upp till den semantiska precision som är önskvärd för representation av en bestämd mening. En bild är alltid konsistent med ett oändligt antal tolkningar som *alla passar lika bra*. För att säga samma sak med en mer vardaglig jargong: "En bild säger mer än tusen ord". Svårigheten med bilder som meningsbärare är att bilden själv inte tycks kunna rymma sin egen avsikt på ett sätt som logiskt utesluter alternativa tolkningar.

Det förefaller ändå som om det vore en relativt vanlig tanke att "likhet" uppfattas som det primära semantiska klistret mellan ord (eller tankar) och dess referenter (eller mellan en bild och det avbildade). Kanske är vi disponerade att tänka på följande sätt: Ju större likhet mellan bilden och det avbildade ju starkare är den semantiska förbindelsen. Detta kunde förklaras genom en likartad användning av orden "betyda" och "likna" under vissa omständigheter. T ex när vi säger att vi "ser vad bilden betyder" så är detta många gånger en alternativ formulering för att uttrycka att vi "ser vad bilden liknar" (i en vardaglig mening). Tänk här på hur vissa personer reagerar när de exponeras för abstrakt konst, "jag ser inte vad bilden föreställer" (dvs "liknar").

Som avslutning kan vi konstatera att Pippi inte kan motstå tanken att likhet besitter semantiska krafter. Hon är inte ensam om detta. Hume utvecklade en intentionalitetsteori som bygger på konkret likhet mellan visuella föreställningar och perceptionsinnehåll. Den tidige Wittgensteins teori om hur satser avbildar sakförhållanden bygger kanske på mer abstrakt likhet men är i grund och botten samma idé, att likhet i någon form gör reda för mening.

4. *Det låter dyrt*

När vi talar under normala omständigheter åtföljs ordens klang av en alldeles särskild atmosfär. En aspekt av denna atmosfär är att vi kan

komma att tänka på olika saker då vi hör orden yttras i en vanlig konversation. När någon säger "vatten" kan jag komma att tänka på att jag är törstig eller att jag vill ta ett varmt bad snart. Ett ord som vi är bekanta med är ofta inbäddat i en rad olika föreställningar som kan vara av mer eller mindre personlig karaktär.

Pippis tredje försök involverar en akustisk associationsstrategi för att komma till rätta med meningen hos "spunk".

Det kanske finns att köpa i affärerna. Kom så går vi och frågar! Det hade Tommy och Annika ingenting emot. Pippi gick och tog reda på sin kappsäck som var full med gullpengar.

– Spunk, sa hon. Det låter som det vore dyrt. Det är nog bäst att ta med en gullpeng.

Och det gjorde hon. Herr Nilsson hoppade som vanligt upp på hennes axel. Och så lyfte Pippi ner hästen från verandan.

– Här är det bråttom, sa hon till Tommy och Annika. Vi rider. För annars kanske det inte finns nån spunk kvar, när vi kommer. Det skulle inte förvåna mej, om borgmästarn redan har köpt sista biten.

Pippi tenderar att hemfalla åt en väldigt dålig form av begreppsanalys. "Spunk", säger hon, "det låter som om det vore dyrt"! Hon studerar hur ordet låter – rent akustiskt – i abstraktion från dess mening (för den vet hon ju inte ännu) för att upptäcka i vilken riktning associationer väcks när hon hör ordet. Om vi jämför med vanliga eller kända ord som "bord" och "stol" så är förutsättningarna något annorlunda. I normalfallet låter orden som om de *passade precis* på det de är avsedda att vara ord för. I andra fall låter orden som om de betecknade någonting annat än de i själva verket gör. Man kan t ex tycka att "pålstek" låter som en maträtt. Eller att "rubank" låter som ett efternamn. Detta har sannolikt att göra med hur van man är att använda vissa termer. De underliga associationerna brukar försvinna när man använder orden ofta i dess rätta sammanhang.

För att avlägsna oss från språkets föreställningsväckande aspekt kan vi försöka med följande trick. Det finns ett sätt att ta bort den där alldeles särskilda känslan (av att passa precis) man kan få när man oreflekterat använder ett språkligt uttryck. Man upprepar ordet högt för sig själv tills dess att ordet låter som rena ljud-fenomen. Dessa experiment brukar ofta resultera i att man upplever det yttrade ordet som groteskt utan någon som helst semantisk signifikans. Många

filosofer skulle säga att det är en fråga för psykologin, vad vi upplever eller kommer att tänka på då vi hör vissa ljudkonstellationer. Jag vill här poängtera att det *visst är en filosofisk fråga* vilka föreställningar som skall anses vara relevanta i anslutning till ett begrepp.

5. Om att kunna tala om någonting man inte vet någonting om

Från att ha suttit i studerkammaren ger sig det glada sällskapet ut på stan för att finna meningen hos ”spunk” (eller åtminstone instanser av meningen). Vi kan beskriva det som att Pippi lämnar de introspektiva strategierna till förmån för en mer pragmatiskt orienterad approach. Så här långt in i berättelsen är det ingen överdrift att påstå att Pippi inte har en aning om vad hon talar om – i bokstavlig mening. En intressant fråga är om det finns det en filosofisk referensram som är konsistent med Pippis semantiska predikament. Måste man alltid veta vad man talar om för att mena det man säger?

Hon hoppade av hästen utanför ett konditori och lyfte ner Tommy och Annika. Och så klev de in.

– Jag ska få be att få köpa en påse spunk, sa Pippi. Men den ska vara knaprig.

– Spunk, sa den söta fröken bakom disken eftertänksamt. Det tror jag inte vi har.

– Jo, det måste ni ha, sa Pippi. Det måste finnas i alla välsorterade affärer.

– Jamen det är slut för dagen, sa fröken, som aldrig hade hört talas om spunk men inte ville erkänna att hennes affär inte var lika välsorterad som någon annan.

– O, hade ni det i går, skrek Pippi ivrigt. Snälla, snälla du, tala om för mej hur det såg ut. Jag har aldrig sett nån spunk i hela mitt liv. Var den rödrandig?

– Äsch, jag vet inte vad det är! Vi har det i alla fall inte här.

Mycket besviken gick Pippi ut genom dörren.

– Då får jag jaga vidare, sa hon. Utan spunkt går jag inte hem.

Nästa affär var en järnaffär. En expedit bugade sig artigt för barnen.

– Jag skulle vilja köpa en spunk, sa Pippi. Men det ska vara av bästa sorten, den som man dräper lejon med.

Expediten såg illmarig ut.

– Nu ska vi se, sa han och kliade sig bakom örat, nu ska vi se.

Han tog en liten järnkratta och räckte den till Pippi.

– Duger den här, frågade han.

Pippi tittade förtrytsamt på honom.

– Det där är vad professorerna kallar en kratta, sa hon. Men nu var det händelsevis en spunk jag ville ha. Försök inte lura ett oskyldigt barn! Då skrattade expediten och sa:

– Vi har tyvärr ingen sån där som du sa. Hör efter i sybehörsaffären på hörnet.

– Sybehörsaffären, muttrade Pippi till Tommy och Annika, när de kom ut på gatan. Där finns det *inte*, så mycket vet jag.

Hon så dyster ut ett slag, men till sist klarnade hon upp.

– Kanske när allt kommer omkring att spunk är en sjukdom, sa hon. Låt oss gå och fråga doktorn.

Annika visste var doktorn bodde, för hon hade varit där och blivit vaccinerad.

Pippi ringde på dörrklockan. En syster kom och öppnade.

Träffas doktorn, sa Pippi. Det är ett allvarligt fall. Kolossalt svår sjukdom.

– Varsågod, den här vägen, sa sjuksystemen.

Doktorn satt vid sitt skrivbord, när barnen kom in. Pippi gick rakt fram till honom, blundade och räckte fram tungan.

– Jag är rädd att jag gått och fått spunk, sa hon. För det kliar på hela kroppen. Och ögonen faller totalt ihop, när jag sover. Ibland hickar jag. Och i söndags mådde jag inte riktigt bra när jag hade ätit en tallrik skokräm och mjölk. Jag har rätt bra aptit, men jag brukar så ofta få maten i vrångstrupen, och då får man ingen riktig nytta av den. Den måste vara spunken som sätter åt mej. Och säj mej bara en sak – är det smittsamt?

Doktorn tittade på Pippis friska lilla ansikte, och så sa han:

– Jag tror att du mår bättre än de flesta. Jag är säker på att du inte lider av spunk.

Pippi grep honom ivrigt i armen.

– Men det finns i alla fall en sjukdom som heter så, va?

– Nej, sa doktorn, det finns det inte. Men även om det funnes, så tror jag inte att den skulle bita på dej.

Putnam och Kripke har i var sin version introducerat något som populärt brukar kallas *kausala teorier för referens*. Grundtanken hos både Kripke och Putnam är att vissa termers referens (Bedeutung) i någon form är en avgörande faktor för att bestämma ett ords betydelse. Detta är i princip samma tanke som Russell och Wittgenstein laborerade med i början av 1900-talet. Se t ex Frege (1993) "On Sense and Reference", där den nu närmast klassiska distinktionen mellan "mening" och "referens" först introduceras i analytisk filosofi.

Kripkes tes kan formuleras så här: För en viss klass av singulara termer gäller att de inte har mening (Fregeansk Sinn) utan endast referens (Bedeutung). Den semantiska relationen mellan t ex ett namn och en person etableras via en dopceremoni där en kommunikationskedja mellan språkanvändare bevarar den avsedda korrelationen mellan namn och referent. En av fördelarna med den kausala teorin är att den kan förklara hur vi kan referera till bestämda individer även om alla bestämda beskrivningar av denna individ visat sig vara falska. En detalj som däremot kan tyckas konstraintuitiv är att de kausala referens-teorierna lider av den något svårsmälta konsekvensen att man kan referera till något utan att egentligen veta *vad* eller *vem* man refererar till. Tanken är att när namnet används mellan olika språkanvändare över tiden är den ursprungliga kausal-relationen mellan namn och referent fortfarande bevarad. För Pippis del betyder ju detta att "spunk" kan ha en referens men att hon inte vet vilken, förutsatt att någon verkligen benämnde något med "spunk" vid en viss tidpunkt. Enligt dessa förutsättningar är det inte så tokigt att fråga någon som verkar veta något om saken. Pippi besöker bl a en godisaffär, en järnaffär och en läkare. Är det inte precis så Putnam tänker sig att vissa människor konsulterar naturvetenskaplig expertis för att få reda på den fullständiga betydelsen hos "vatten"? Analogin mellan Pippi och Putnam, att vi väddar till experthjälp för att få information om en terms betydelse, är inte riktigt lyckad. Pippi vet ju inte vilket expertisområde hon skall vända sig till. Pippi har ju inte ens partiell kunskap om ordet "spunk":s betydelse. Det kunde vara ett namn lika gärna som ett mått eller ett utrop!

6. Jag känner igen det när jag ser det

I denna avdelning skall jag kommentera hur det gick till när Pippi hittade sin Spunk. För att ge berättelsen en ny vändning tänkte jag låta

Pippi företräda en position som är i linje med den senare Wittgensteins intentionalitetsteorier. En viss skalbagge intar en central position i äventyrets upplösning vilket Wittgenstein säkert inte skulle ha någonting emot då han själv intresserade sig för skalbaggar i semantiska sammanhang (fast då i askar förstås).

– Sorgligt, sa hon till Tommy och Annika. Det finns ingen spunk i den här stan. Vi rider hem igen.

Och det gjorde de. När de hoppade av hästen utanför verandan, var det inte långt ifrån att Tommy hade trampat på en liten skalbagge som kröp på sandgången.

– O, akta skalbaggen, skrek Pippi.

– De hukade sig ner alla tre för att titta på honom. Han var så liten. Vingarna var gröna och glänste som metall.

– En sån vacker liten en, sa Annika. Jag undrar vad det är för sort.

– Det är ingen ollonborre, sa Tommy.

– Och det är ingen tordyvel heller, sa Annika. Och ingen ekoxe. Jag önskar verkligen jag visste vad det är för sort.

Över Pippis ansikte spred sig ett saligt leende.

– Jag vet det, sa hon. Det är en spunk.

– Är du säker på det, sa Tommy tvivlande.

– Tror du inte jag känner igen en spunk, när jag ser honom, sa Pippi. Har du nånsin sett nånting så spunkaktigt i ditt liv?

Hon flyttade försiktigt skalbaggen till ett säkrare ställe, där ingen skulle trampa på honom.

– Min söta lilla spunk sa hon ömt. Jag visste väl att jag skulle hitta en till sist. Men nog är det konstigt. Här har vi jagat runt hela stan efter en spunk, och så fanns han hela tiden mitt utanför Villa Villekulla.

Tommy verkar inte särskilt övertygad när Pippi väl hittar sin spunk. Tommy kanske misstänker att Pippis manöver egentligen bara är en stipulativ definition (en godtycklig sådan). Pippi har tröttnat och vill få ett snabbt slut på leken. Stipulationer är inte direkt ointressanta men kan kännas kvasi-förklarande, åtminstone i detta skede av berättelsen. Om tinget T definitionsmässigt är en spunk varje gång Pippi konstaterar ”detta är en spunk” så kan ju Pippi inte – i princip – ha fel. Frågan är då om hon kan ha rätt i någon intressant betydelse av ”rätt”.

Vi kan prova en annan läsning som i mitt tycke är mer intressant än den att Pippi tagit till en stipulativ definition. Det kan vara ganska

svårt att på kommando leverera en lämplig förklaring, dels på vad man menar (en definition) och dels på vad som egentligen händer, när man menar *det man faktiskt menar* med ett yttrande. Pippis respons "tror du inte jag känner igen en spunk när jag ser honom" är, tycker jag, ett ganska bra svar! Låt mig förklara varför. Vi kunde läsa det som om Tommy vill veta *hur Pippi kan veta* vad hon menar med ett ord. Pippis svar är i själva verket ett av de bästa icke-filosofiska svar man kan ge. Med frasen "har du nånsin sett nånting så spunkaktigt i ditt liv" ger Pippi uttryck åt den implicita språkkompetens som de flesta normalbegåvade språkanvändare besitter, som yttrar sig i att korrekt kunna tillämpa olika termer osv, utan att för den skull *kunna beskriva* denna färdighet på ett adekvat sätt. Det är i denna insikt som Pippis storhet som semantiker ligger. Pippi har helt enkelt insett hur svårt det är att *propositionellt beskriva förmågan* som involverar hanteringen av samtliga språkliga uttryck. För att ta ett konkret exempel: Tänk på hur svårt det är att beskriva förmågan att applicera termen "grön" på gröna ting. I kraft av vad bestämmer vi någonting som grönt? Man har en tendens att säga att "man känner igen gröna ting när man ser dem". Eller att något korrekt beskrivs som "grönt" *när det faktiskt är grönt!*

Motoriska färdigheter som att simma eller cykla är också svåra att förklara med verbala medel. Detta betyder ju inte att man cyklar eller simmar sämre för det! För att komma till poängen: Om det nu är så att intentionala förmågor, t ex att mena någonting bör analyseras på *samma sätt* som färdigheten att cykla, så är det inte så konstigt att propositionella förklaringsstrategier har misslyckats. Om menandet är ett specialfall av förmågor som i princip inte skiljer sig från att cykla så bör menandet rekonstrueras som en kapacitet baserad på motoriskt perceptuella dispositioner hos talaren snarare än en representation av explicit propositionell kunskap. Hur vi "vet att" E betyder si eller så skall snarare beskrivas som ett fall av att *veta hur man gör när man tillämpar E om rätt sorts saker*. Hur gör man då och hur går det till att lära någon dylika färdigheter? Jo, man gör så här: man visar på några väl valda exempel i några stereotypa situationer och låter därefter eleven själv förfina sin skicklighet i att använda den givna termen. Denna kompetens kan vara mer eller mindre utvecklad. Det hela går till ungefär som "chicken sexing". Det fungerar tillräckligt bra för att det skall vara *lönsamt* att anställa en sådan sorterare. Precis på samma sätt är det med språket. Våra begrepp fungerar tillräckligt bra för att

vi skall anse det vara lönt att använda dem och behålla dem.

7. Avslutning

Pippi själv tror jag är den som bäst fångar den filosofiska slutpoängen i berättelsens sista mening där hon utbrister: ”här har vi jagat runt hela stan efter en spunk, och så fanns han hela tiden mitt utanför Villa Villekulla”. Det måste ju ligga någonting i att filosofer i minst två tusen år har försökt tala om vad mening är, men inte lyckats särskilt bra. Det ligger något ironiskt över att mening finns mitt framför näsan på oss men att den inte ligger bra i handen när vi försöker hålla fast den för en närmare granskning. En av de stora svårigheterna inom filosofisk semantik kanske helt enkelt grundar sig i att mening inte är den typ av företeelse som vi spontant föreställer oss att den är.

Not: Titeln på denna artikel föreslogs av Anders Tolland under ett seminarium där jag fick tillfälle att diskutera den.

Litteratur

- ALLWOOD, J & ANDERSSON, L G (1992), *Semantik*; Guling, 11 uppl, Institutionen för lingvistik, Göteborgs universitet.
- FREGE, G (1993), "On Sense and Reference", i Moore, A W (ed), *Meaning and Reference; Oxford readings in philosophy*, Oxford University Press.
- GOODMAN, N (1972), "Seven Strictures on Similarity", ur *Problems and Projects*, The Bobbs-Merrill Company, Inc.
- KRIPKE, S (1993), "Identity and Necessity", i Moore, A W (ed), *Meaning and Reference; Oxford readings in philosophy*, Oxford University Press.
- LINDGREN, A (1978), "Pippi hittar en spunk", *Boken om Pippi Långstrump*, 5:e omarbetade upplagan. (Alla citat är hämtade från denna upplaga.)
- PUTNAM, H (1993), "Meaning and Reference", i Moore, A W (ed), *Meaning and Reference; Oxford readings in philosophy*, Oxford University Press.
- RUSSELL, B (1964), "The Philosophy of Logical Atomism" publicerad i: Marsh, R C (ed) *Bertrand Russell – Logic and Knowledge: Essays 1901–1950*.
- WITTGENSTEIN, L (1992), *Filosofiska undersökningar*, övers A Wedberg, Thales.
- WITTGENSTEIN, L (1992), *Tractatus Logico-Philosophicus*, övers A Wedberg, Thales.